

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**KÜRESELLEŞME VE NEO-LİBERAL KUŞAKLAR ÇERÇEVESİNDE DEVLETİ KONUMLANDIRMA
SORUNSALI: "MİNİMAL DEVLET"TEN DÜZENLEYİCİ DEVLET'E"
THE PROBLEMATIC OF STATE OF POSITIONING IN THE FRAMEWORK GLOBALIZATION AND
NEO-LIBERAL GENERATIONS: "FROM MINIMAL STATE TO REGULATOR STATE"**

Kadir Caner DOĞAN*

Öz

Küreselleşme ve neo-liberal politikaların 1980 sonrasında hissedilir bir biçimde ortaya çıkmasıyla dünya devletlerinde ekonomi, siyaset, yönetim alanlarında önemli değişimler gözlemlenmeye başlamıştır. Küreselleşmeye dayalı neo-liberalizm ya da neo-liberal küreselleşme akımı da devleti küçülterek, hizmet ve kapasite sınırlarını zorlayarak yeniden yapılandırmaya yönelmektedir. Nitekim bu şekilde devletin yeniden yapılandırılması noktasında kamu yönetimi teşkilatı da daraltılmakta, özel sektör yönetim teknikleri kamu yönetiminin içerisine sokulmakta ve kamu yönetimi daha esnek bir biçimde yerleşmektedir. Kamu yönetiminin bu şekilde bir dönüşüm geçirmesi yeni kamu yönetimi anlayışı ile meşruluk kazandırılarak cisimleştirilmektedir. Neo-liberal politikalar ve reformlar, dünya üzerinde 1980'lerden sonra iki kuşak yapısal reformlar olarak gerçekleşmiştir. Birinci kuşak neo-liberal reformlar, 1990'lı yıllara kadar etkili olmuş, ancak bunlardan istenen başarı ve verim elde edilememiştir. Bunun üzerine birinci kuşak neo-liberal reformlara tekrar uygulanabilirlik katmak ve ona meşruiyet zemini kurmak amacıyla 1990'lı yıllarda bu kez ikinci kuşak neo-liberal reformlar ortaya çıkmıştır. Bu kuşak reformlar, birinci de olduğu gibi sadece iktisadi-mali alanı düzenlemekle ve devlete bu yönde rol biçmekle kalmamış, siyasi ve idari yönleri de düzenleyerek devletin yeniden yapılandırılması ve demokratikleştirilmesini hedeflemiştir. Bu çalışmada da neo-liberal yapısal uyarılama kuşakları dikkate alınarak, devletin bu kuşaklar içerisinde nasıl yapılandırıldığı sorunsalı ele alınmıştır. Bu amaçla çalışma, devletin 1980'lerden sonra minimal devletten düzenleyici devlete geçiş dinamiklerini açıklamayı amaç edinmektedir.

Anahtar Kelimeler:Küreselleşme, Neo-Liberalizm, Neo-Liberal Kuşaklar, Minimal Devlet, Düzenleyici Devlet.

Abstract

With the advent of globalization and neoliberal policies in a way that felt after 1980 have begun to observe significant changes in the economics, politics, management area in the state of the world. Globalization based on neoliberalism or neoliberal globalization movement also reducing the state is forced to restructure their services and capacity limits, forcing. Indeed, from the public's point of restructuring public management organization to collapse in private sector management techniques are introduced into the public administration and public administration are settled in a more flexible manner. Undergo a transformation in the way the public administration imparting legitimacy is embodied by the new public management approach. Neo-liberal policies and reforms, after two generations the world over in 1980 was realized as structural reforms. The first generation of neo-liberal reforms, was effective until 1990, but desired success and efficiency could be obtained from them. On top of that first generation of neo-liberal reforms, a generation to take him to establish legitimacy and applicability this time in the 1990s, these second generation has emerged neoliberal reforms. This generation reforms, as the first, only did it the economic-financial field, and not only role for government in this direction, political and administrative aspects aimed at arranging the restructuring and democratization of the state. Taking into consideration the generation neoliberal structural adaptation in this study of state how problematic is configured in this generation are discussed. For this purpose after 1980s the government is aiming to explain the dynamics of the transition from the minimal state to regulator state.

Keywords: Globalization, Neo-Liberalism, Neo-Liberal Generations, Minimal State, Regulator State.

1. GİRİŞ

Kamu yönetimi, akademik anlamda bir disiplin olarak 19. yüzyılda siyaset biliminden ve kamu hukukundan ayrılarak meydana gelmiştir. Bu süreçte kamu yönetimi, çeşitli düşünürler ve bilim adamları tarafından ortaya atılan görüşler ve bu görüşlerin ürünü olan eserlerle kabul edilebilirlik derecesini artırmıştır. Bu nitelikleri ve özellikleri ile kamu yönetimi disiplini temel çatısını ve yapısını geleneksel kamu yönetimi adı altında kurmuştur. Ancak 21. yüzyılda küreselleşme ve kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasına bağlı olarak kamu yönetiminde paradigma düzeyinde değişimler meydana gelmektedir. Nitekim 1980 sonrasında etkili olmaya başlayan neo-liberal politikaların da etkisiyle kamu yönetimi anlayış, değer ve teorileri piyasa kuralları çerçevesinde dönüşüme uğramaktadır. Modernleşmenin, sanayi toplumunun ve 20. yüzyılın hâkim örgütlenme teorisi olan geleneksel kamu yönetimi yaklaşımı, postmodernleşme, bilgi toplumu ve 21. yüzyılda yerini yeni kamu yönetimi yaklaşımına bırakmaktadır. Bu çerçevede kamu yönetiminin dayanmış olduğu hakim ideoloji ve ilkeler paradigma düzeyindeki değişimlerle sorgulanmaktadır. Bu süreç içerisinde siyaset-yönetim ayrılığı yumuşamakta, kamu yönetimi sistem teorisi çerçevesinde değerlendirilmekte ve kamu-özel yönetim ayrılığı arasındaki çizgi incelenmektedir.

* Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, kadircanerdogan@gumushane.edu.tr.

Kamu yönetiminin 1980'li yıllardan sonra yeniden yapılandırılmasında veya dönüştürülmesinde küreselleşme ile desteklenen neo-liberal politikaların büyük etkisi bulunmaktadır. Nitekim küreselleşme, 1980'li yıllardan sonra ivmesini artırarak geleneksel kamu yönetiminden yeni kamu yönetimine geçişte önemli bir kavram haline gelmiştir. Diğer yandan, klasik liberalizmin çağdaş bir yorumu olan neo-liberal politikaların dünyada geçerlilik kazanması da 1980'li yıllardan sonraki küreselleşme süreci ile eklenmiştir. Bu çerçevede de küreselleşme ve neo-liberal politikalar arasında olumlu yönde büyük bir bağlantı bulunduğu söylenebilmektedir. Bu bağlantıya dayalı kavram, politika ve süreçler ise ekonomi başta olmak üzere siyaseti, kamu yönetimini, hukuku ve kültürü yönlendirmektedir.

Neo-liberal küreselleşmenin söylemi olan politikalar, 1980 ve 1990'lı yılların içerisinde iki kuşak yapısal uyarılma dalgası çerçevesinde etkili olmuştur. Bunlar içerisinde ilk neo-liberal kuşak dalga içerisinde devlet mümkün olduğunca küçültülmüş, buna karşın piyasanın önemi artırılmak istenmiştir. Nitekim bu politikaların yayılmasında, bu dönemdeki devleti konumlandırma çabası "*minimal devlet söylemi*" ile ifade edilmiştir. Ancak neo-liberalizmin özellikle az gelişmiş ülkelerde refah devletinin sorun yarattığı alana yönelik reçeteleri bazı alanlarda sorunlara yol açmış ve birçok gelişmekte olan ülke krizlerle yüz yüze kalmıştır. Bu durum karşısında 1990'lı yıllarda neo-liberal reformların sorun yaşadığı alanlara çözüm bulabilmek amacıyla neo-liberal ikinci kuşak yapısal uyarılma dalgası veya yapısal reformlar başlamış ve devleti konumlandırma çabası, devletin etkinliği ve düzenleyiciliğine rol biçen "*düzenleyici devlet söylemi*" ile ifade edilmiştir. Daha çok Washington kaynaklı uluslararası kuruluşlar olan Dünya Bankası (DB) ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı (OECD) gibi yapılanmaların hazırlamış oldukları raporlarda ve belgelerde ifade etmiş olduğu bu kavram veya söylemler, daha sonrasında popüler hale gelerek akademik literatürün yoğun gündemine girerek gelişim göstermiştir.

Bu makalenin amacı, özellikle 1980'li yıllardan sonra etkili olmaya başlayan neo-liberal politikaların devlet siyaseti, yönetimi ve ekonomisi üzerindeki dönemselsel bir analizini ortaya koymak, buradan hareketle de bu politikaların yayılmasında önemli derecede etkisi olan reformların devleti ve kamu yönetimini konumlandırma çabalarını veya sorunsalını belirlemektir. Bu makalenin hazırlamasındaki yöntem ise, devletin 1980'li yıllardan sonra dönemselsel bazlı olarak dönüşümlere uğramasında önemli düzeyde etkisi olduğu düşünülen neo-liberal kuşaklara bağlı düşünce, anlayış ve reformların devletin konumlandırılması noktasındaki önemini ve rolünü ortaya koymaktır. Bu amaçla çalışmanın amacına uygun olarak çalışmanın birinci bölümünde, geleneksel kamu yönetimi ve yeni kamu yönetimi arasındaki geçiş ve farklar açıklanmış, ikinci bölümde küreselleşme, neo-liberalizm ve devletin yeniden yapılandırılması konusu işlenmiş ve üçüncü bölümde de neo-liberal kuşaklar çerçevesinde devleti konumlandırma sorunsalı tartışılmıştır. Sonuç bölümünde de konu ile ilgili genel bir değerlendirme yapılarak çalışma sonlandırılmıştır.

2. GELENEKSEL (KLASİK) VE YENİ KAMU YÖNETİMİ YAKLAŞIMLARI

Kamu yönetimi disiplini literatüründe, genel olarak yapılan tasnifle kamu yönetimi, geleneksel (klasik) ve yeni olmak üzere iki ana sınıfa ayrılmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde söz konusu iki yaklaşım, genel hatlarıyla öz bir biçimde ele alınmıştır.

2.1. Geleneksel (Klasik) Kamu Yönetimi

Geleneksel (Klasik) kamu yönetimi anlayışı, modernizmin yönetsel boyutta yönetime düşen izdüşümüdür. Bu izdüşüm, esas olarak bürokrasi teorisi ve bürokratik örgütlerle temsil edilmektedir (Özer vd., 2015: 105). Geleneksel kamu yönetimi, siyaset biliminden ayrı olarak yönetim ve örgütlerin yapısal ve kurumsal yönlerini, kamu-özel yönetim ayrımına girmeden yönetim sürecinin evrensel ilke ve işlemlerini, örgütsel amaçların gerçekleştirilmesi ve etkinlik-verimlilik konuları üzerinde gelişmiştir (Nohutçu, 2011: 310). Bu çerçevede geleneksel kamu yönetimi, bürokrasi teorisi ve siyaset-yönetim ayrımı üzerine kurulmuştur (Özer, 2005b: 10; Pfiffner, 2004). Dolayısıyla geleneksel kamu yönetiminin içerisinde barındırdığı kültürel nitelikler ve ilkeler şu şekilde ifade edilebilmektedir (Özmen, 2013: 942; Frederickson vd., 2012: 15-16; Al, 2007: 48-50):

- Merkeziyetçi plan disiplini,
- Devletin ekonomik hayatta etkin rol üstlenmesi,
- Weberyan bürokratik yapı,
- Siyaset-yönetim ayrımı,
- Katı hiyerarşi piramidi.

Geleneksel kamu yönetimi, 19. yüzyıldan sonra Woudrow Wilson, Frederick W. Taylor, Henry Fayol ve Max Weber gibi filozof ve bilim adamlarının katkılarıyla ortaya çıkmıştır. Bundan sonra kamu yönetimi, akademik bir disiplin hüviyeti de taşıyarak günümüze kadar gelişimini sürdürmüştür (Demir, 2014: 154). Nitekim kamu yönetimi disiplininin geleneksel boyutta düşünce ileri sürmüş ve eser vermiş bilim adamlarından Wilson, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde 1887 yılında Political Science Quarterly dergisinde yayımlanan "İdarenin İncelenmesi (The Study of Administration)" adlı makalesi ile kamu yönetimi disiplininin başlangıcını sağlamıştır ve makalesinde temel olarak yönetimden bir bilim şeklinde

bahsetmekte, onu siyaset ve kamu hukukundan ayırmaya çalışmaktadır. Bu dönemde eser veren diğer önemli bir düşünür olan Taylor, 1911 yılında yayımlanan “Bilimsel Yönetim İlkeleri (The Scientific Management Principles)” adlı kitabı ile yönetimde etkinlik ve verimliliğin kontrol edilmesini bilimsel ilkelere bağlamıştır (Genç, 1998: 25-26; Tortop, 1983: 14; Tortop vd., 2007: 329; Marini, 2000: 6). Diğer yandan Fayol, 1916 yılında yayınlanan “Genel ve Sanayi Yönetimi (General and Industrial Management)” adlı kitabı ile yönetimin her yerde uygulanabilecek evrensel ilkelerinden söz etmiş ve bu ilkeleri on dört başlık altında toplamıştır. Yine bu düşünürler veya bilim adamları arasından Weber, çeşitli eserlerinde geliştirmiş olduğu “bürokrasi teorisi” ile geleneksel kamu yönetimi anlayışının temel çatısını ve özünü belirlemiştir (Çevik, 2012: 57; Öztekin, 2005: 26).

2.2. Yeni Kamu Yönetimi

Yeni kamu yönetimi anlayışı, esas olarak geleneksel kamu yönetimi anlayışına eleştiriler getirmektedir ve bu yaklaşımda Weber’in bürokrasi teorisi, kapitalist üretim tarzına dayalı ulus devletlerin kamu hizmeti sunumundaki örgütlenme modelleri de ciddi biçimde sorgulanmaktadır (Arslan, 2010: 23). 1980’li yıllardan sonra popülerlik ve işlerlik kazanan yeni kamu yönetimi (Özer, 2005a: 221), esas olarak kamu yönetiminin işletme alanına dönüşümünü, devlet hizmetlerinin özelleştirilmesi veya ticarileştirilmesini ve devletin küçültülmesini savunmaktadır (Aydın, 2010: 145; Gruening, 2001: 2). Nitekim yeni kamu yönetimi, geleneksel kamu yönetimi ile özel sektör yönetimi arasında özel bir konuma sahiptir (Özer, 2005b: 6).

1980 sonrasında etkili olan küreselleşme akımı ve neo-liberal gelişmeler, yeni kamu yönetiminin gelişiminde önemli bir paya sahiptir (Haq, 2016; Taş vd., 2010: 306). Dolayısıyla yeni kamu yönetimi, küreselleşme ve neo-liberal politikalarından etkilenerek yaygınlaşmıştır ve kabul edilebilirlik derecesini artırmıştır (Tuncer ve Köseoğlu, 2015: 287). Bunlara ek olarak postmodern örgüt kuramları ile de benzer yönere sahip olan ve postmodernizme yönelik izler taşıyan (Özcan ve Ağca, 2010: 7; Özcan, 2012: 130), yeni kamu yönetiminin temel özellikleri ve nitelikleri de şu şekilde belirtilebilmektedir (Hood, 1991: 3-4; Eryılmaz, 2010: 22-24):

- Kamu yönetiminin faaliyet alanı daraltılmaktadır,
- Bürokratik metot ve süreçler azaltılmaktadır,
- Yönetimde yerelleşme gözlenmektedir,
- Sonuçlardan çok çıktılar önem kazanmaktadır,
- Performans ve rekabet geçerli olmaktadır,
- Girişimci bir yönetim oluşturulmaktadır,
- İşletme kavram ve teknikleri kamu yönetimine girmektedir,
- Hesapverebilirlik ve açıklık güçlenmektedir,
- Yönetimde katılım sağlanmaktadır.

Yeni kamu yönetimi anlayışı, geleneksel kamu yönetiminin eleştirisi üzerine ortaya çıkmış ve asıl olarak ona alternatif bir yaklaşım sunmaktadır (Özer, 2005b: 4). Nitekim yeni kamu yönetimi, geleneksel kamu yönetiminin epistemoloji, metodoloji, kuram, özellik ve ilkelerine kökünden bir sorgulama ile geçerlilik kazanmaktadır. Bu durum ise kamu yönetimi biliminde, geleneksel kamu yönetiminden yeni kamu yönetimine geçişte bir paradigma değişikliği olarak nitelendirilmektedir (Arslan, 2010: 29).

3. KÜRESELLEŞME, NEO-LİBERALİZM VE DEĞİŞEN KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI

Küreselleşme, neo-liberalizm ve yeni kamu yönetimi arasında dönemselsel olarak büyük bir ilişki bulunmaktadır. Bu üç kavram, birbirini tamamlayarak sürecin gelişimine katkılar sunmaktadırlar. Dolayısıyla neo-liberal küreselleşme döneminde dünya devletleri, yeni bir siyaset etme ve ekonomik kalkınma yürütme anlamına da gelen yeni kamu yönetimi odaklı reformlar gerçekleştirmektedirler. Günümüzde dünya kamu yönetimleri, piyasa odaklı, demokratik, esnek, yerel ve katılımcı olarak tasarlanmaktadır.

3.1. Küreselleşme ve Neo-Liberalizm

Küreselleşme kavramı, Antony Giddens’in “toplumsal ilişkilerin dünya çapında yoğunlaşması” olarak tanımladığı durumu ve Immanuel Wallerstein’in ifadesiyle, “dünya ölçeğinde yaşamakta olduğumuz büyük değişim ve dönüşüm sürecini” anlatmaktadır (Doğan ve Yılmaz, 2013: 13). Küreselleşme kavramı, özellikle 1980’li yılların ortalarında ortaya çıkmıştır ve bu kavram, genel olarak ülkeler arasında özellikle de ekonomik ilişkilerde sınır ötesi faaliyetlerin artışını ifade etmektedir (Ener ve Demircan, 2006: 203). Küreselleşme sürecinin hız kazanmasında, 1990’lardan sonra oluşan soğuk savaş dönemini sona erdiren komünizmin çökmesi ve ideolojik kutuplaşmaların sönükleşmesi gibi etmenler büyük rol oynamıştır (Aslan, 2009: 290). Ayrıca dünya boyunca gelişme gösteren teknolojinin ilerleme kaydetmesi gibi teknik konular da küreselleşmenin sözü edilen dönemde atılım gerçekleştirmesindeki bir diğer unsurdur (Prakash ve Hart, 1999: 5).

Küreselleşmenin söz konusu dönemde ilerlemesinde veya güçlenmesindeki temel unsurlar veya faktörler, siyasal, ekonomik, kültürel ve teknik yönler olarak belirtilebilmektedir (Kovancılar ve Miynat, 2008: 3). Küreselleşme kavramı da, son yıllarda dünyada yaşanan gelişmeleri tanımlamak için kullanılan bir sözcük olduğu için (Hirst ve Thompson, 2009: 43) politik, ekonomik, kültürel, toplumsal ve teknolojik boyutlarla sık sık anılmaktadır (Aydemir ve Kaya, 2007: 262; Peláez ve Peláez, 2008: 7). Nitekim dünyada “sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ya da modernizmden postmodernizme geçiş” süreci ile ortaya çıkan küreselleşme kavramı ekonomik, siyasal, teknik ve kültürel boyutların iç içe geçmesiyle yaygınlaşmıştır (Yalçınkaya vd., 2012: 3; Karaduman, 2010: 2893).

Küreselleşme, öz ifadesiyle “ülkeler arasında mal, hizmet, uluslararası sermaye akımları ve teknolojik gelişimin hızlı bir şekilde artmasını ve serbestleşmesini; bunlar sonucu ortaya çıkan ekonomik gelişmeyi; çokuluslu şirketlerin birbirleriyle mal alışverişlerinin çeşitliliğini; değer artışlarının, hizmetlerin, teknolojinin çok hızlı ve yaygın bir şekilde yükselmesini ve bu sayılanların ülkeler arasında giderek serbestleşmesi sayesinde ekonomik gelişmeyi ifade etmektedir” (Şimşeker ve Ünsar, 2008: 1030). Dolayısıyla küreselleşme, özellikle 1980 yılı sonrasında “ülkeler arasındaki ekonomik, sosyo-kültürel, siyasal ve teknolojik ilişkilerin gelişmesi, farklı toplum ve kültürlerin inanç ve beklentilerinin daha iyi tanınması, uluslararası ilişkilerin yoğunlaşması gibi birbiriyle bağlantılı konuları içeren” bir kavram şeklinde değerlendirilebilmektedir (Çelik, 2012: 58). Bu bağlamda küreselleşme, ekonomik olarak serbest piyasa ekonomisinin gelişmesi ve ticaretin önündeki engellerin kaldırılması, siyasal olarak merkezi otoritenin sınırlandırılması ve yerelin ön plana çıkması, kültürel olarak farklı kültürlerin ortaya çıkmasına, homojen yapıların çözümlenmesine yardımcı olması ve teknolojik olarak da bilgi işlem teknolojilerinde meydana gelen atılımla dünyanın küçülmesi ve iletişim olanaklarının artması biçiminde yorumlanabilmektedir.

Küreselleşme akımının da etkisiyle 1980 sonrasında belirgin olmaya başlayan neo-liberalizm ise, klasik liberal düşüncenin çağdaş bir yorumudur (Özdemir, 2007: 61-62; Şenses, 2004: 1). Nitekim devletin toplumsal alandan geri çekilmesi ile serbest ve adil bir piyasa düzeni için ekonomi-siyaset ilişkilerinin yeniden yapılanması bağlamında ortaya çıkan neo-liberalizm; “bireycilik, özgürlük, kendiliğinden doğal düzen ve piyasa ekonomisi, hukukun üstünlüğü ve sınırlı devlet” gibi klasik liberalizmin temel ilkelerinin güncellenmiş biçimi olarak da belirtilebilmektedir (Gürgen, 2012: 27). Bu bağlamda ortaya çıkma ve yaygınlaşma dönemi açısından küreselleşme ve neo-liberalizm arasında açık bir bağlantı veya ilişki bulunmaktadır. Her iki kavram da, birbirlerinin gelişimine ve kabul edilebilirlik derecelerinin artmasına katkı sağlamışlardır.

3.2. Neo-Liberal Küreselleşme, Devletin Yeniden Yapılandırılması ve Yeni Kamu Yönetimi

Dünya siyaseti ve ekonomisinde, 1929 yılındaki klasik liberalizmin devleti iktisadi kalkınmanın dışında tutan uygulamaları büyük ekonomik krize neden olmuş (Abramovitz, 2012: 34) ve bu kriz kapitalist mekanizmalar ve süreçler açısından bunalımlar üreterek devlet müdahaleciliğine başvurulmasını zorunlu kılmıştır (Öztekin, 2007: 53; Regil, 2001: 3). Bu süreç, refah devleti olarak adlandırılan ve devletin ekonomiye yoğun müdahalesi anlamında bir yükselişe neden olmuş, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde sürecin etkileri büyümüş ve Sanayi Devrimi’nden yirminci yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan dönemde meydana gelen savaşlar ve ekonomik krizler, refah devletinin kurulması için bir zemin hazırlamıştır (Çelik, 2007: 304). Dolayısıyla refah devleti, yirminci yüzyılda kapitalizmin bunalımlarına çözüm aramanın bir ürünü olarak gelişmiştir (Işıklı, 2004: 3).

Refah devletinin gelişimi ile 1914’den sonra Henry Ford’un otomobil üretiminde kullanılmaya başlanan üretim tarzı olan Fordist birikim rejimi ya da Fordizm arasında, özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yoğun bir ilişki kurulmuştur (Özalp, 2008: 109). Kapitalist sistemin 1929 ekonomik krizi ile yeniden yapılanma sürecine girmesi sonrasında, Fordist birikim rejimi çerçevesinde ekonomik, siyasal ve toplumsal açıdan refah devleti yeni birikim rejiminin devlet modeli olarak geliştirilmiştir. Fordizm, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Keynesçi politikalara uygun bir biçimde devletin bir denge sağlayıcı öge olarak ekonomiye müdahalesini öngörmektedir (Şahin, 2009: 59; Çetiner, 2008: 19).

Refah devletine damgasını vuran Keynesyen yaklaşım da¹, 1980’lere kadar hakim ekonomik teori olarak etkinliğini sürdürmüş, ancak 1970’lerde yaşanan stagflasyon ve petrol krizleriyle birlikte sorgulanmaya başlanmıştır (Zafir, 2009: 66; Södersten, 2004: 2). Bununla birlikte refah devleti dönemiyle kaynaşmış Fordist üretim birikim rejimi de krizlerden etkilenmiş, gücünü kaybetmiş ve onun yerine geçecek post-Fordist üretim birikim rejimi tartışılmaları ortaya çıkmıştır (Eraydın, 1992: 9; Şenkal, 2007: 327). Bu şekilde, dünyada 1970’li yıllardan sonra ortaya çıkan mali-iktisadi krizler neticesinde refah devleti etkisini kaybederken, neo-liberalizm önem kazanmaya başlamıştır (Akkaya, 2001: 27; Lee vd., 2007: 5). Refah devletinin çökmesi ile kapitalizm, bir düzen olarak yeniden yapılanma çabaları içerisine girmiştir. Bu çabalar

¹John Maynard Keynes, “Büyük Depresyon gibi piyasa başarısızlıklarının ortaya çıktığı durumlarda, ekonomide bozulan dengenin piyasa güçlerinin serbest hareketiyle kurulamayacağını belirtmiş ve tam istihdamda yeniden sağlanması gereken dengenin, ancak devletin iktisadi hayata makro ekonomik politikalarla müdahalesi ile mümkün olacağını” ifade etmiştir (Şen, 2005: 326).

içerisinde devletin sosyo-ekonomik konumu ve işlevleri de sorgulanmıştır. Çünkü bunalım sonrası kapitalizmin yeniden yapılanmasında, devletin konumu ve işlevlerinde bir değişiklik olacağı kaçınılmaz bir biçimde öngörülmektedir (Şaylan, 2003: 131-132). Bunun sonucunda, 1970'lerden sonra devletin iktisadi-mali krizi, kamu sektörünün krizi ya da kapitalist ekonomik sistemin krizi olarak ortaya çıkan bunalım, "yeni sağ" olarak adlandırılan ideolojinin gelişmesini sağlayan yolu açmıştır (Öztekin, 2007: 54; Güler, 2005: 96). Dünyada 1970'lerin sonu ve 1980'lerde Reagancılık ve Thatcherçılık şeklinde okunan/kavranan bir yeni sağ ittifakı şekillenmiştir (Şentürk, 2011: 280). Bu ittifaka dayalı yeni sağ ideoloji, "devletin küçültülmesini, kamu sektörünün faaliyet alanının daraltılmasını, böylece piyasa ekonomisinin kendi koşul ve kurallarına göre çalışma imkânlarını genişleteceğini" savunmaktadır (Özer, 2005c).

Neo-liberal düşüncenin ve küreselleşmenin etkisiyle yirminci yüzyılın son çeyreğinde kamu yönetimi anlayışı da, siyasal boyutta ve akademik alanda önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir. 1970'li yıllarda ortaya çıkan ekonomik bunalım ve refah devletini sorgulayan liberal hareketin etkisiyle, devletin rolü tartışılmaya başlanmıştır (Adıgüzel ve Ünlü, 2015: 551). 1980 sonrasında özellikle devletin ekonomideki yerinin belirlenmesi ve bu süreçte devletin yeniden yapılanma aşamasında küreselleşmenin çok fazla etkisi olmuştur (Ener ve Demircan, 2007: 206-207; Saran, 2004: 13-14). Ayrıca yine bu dönemde, neo-liberal politikaların etkili olmaya başlamasıyla kamu yönetiminde küçülme gündeme gelmiş ve kamu yönetiminde işletme tarzı yönetim teknikleri ortaya çıkmıştır (Özer vd., 2015: 101; Çımrın ve Durdu, 2014: 32). Küreselleşme ve neo-liberal politikalar doğrultusunda gittikçe güçlenen yeni anlayış, devletin müdahale alanının sınırlandırılması yönünde adımlar atmıştır. Pek çok ülke, kamu yönetimi alanında 1980'li yıllardan sonra reform yapma gereğini duymuş ve piyasa temelli bir kamu yönetimi inşa etmek amacıyla birçok reformlar uygulamıştır (Demirel, 2007: 107). Nitekim neo-liberal devlet, güçlü bireysel özel mülkiyet, hukukun üstünlüğünün korunması, serbest işleyen bir piyasa ve ticaret düzeninden yanadır (Harvey, 2015: 72). Dolayısıyla neo-liberal küreselleşme döneminde, yeni tip kamu yönetimi örgütü veya değişen kamu yönetimi yapısı da, bu devlet anlayışına bağlı bir biçimde yeni kamu yönetimi anlayışı çatısı altında cisimleşmiştir.

Yeni kamu yönetimi, 1980'li yıllarda, devletin yeniden yapılandırılması çerçevesinde kamu yönetiminin dönüşümünün önemli bir göstergesi olarak kabul edilebilmektedir. Nitekim yeni kamu yönetimi, örgütsel ve işlevsel bir hareket olarak devletin yürütmeye ilişkin yetkilerinin değişimini öngörmektedir (Barzelay, 2002: 15). Devletin yeniden yapılandırılması çerçevesinde kamu yönetimi, neo-liberal küreselleşmenin de etkisi ile hacim ve kapasite olarak küçülmekte, hesap verebilirliğe ve açıklığa zorlanmakta ve en önemlisi de esnek-ağ yapılı bir görünüm kazanmaktadır (Özer, 2005b: 42).

4. NEO-LİBERAL KUŞAKLAR ÇERÇEVESİNDE DEVLETİ KONUMLANDIRMA ARAYIŞLARI

Neo-liberalizm, dünyada etkili olmaya başladığı 1980 yılından sonra iki kuşak halinde yayılım ve gelişim göstermiştir. Birinci kuşak neo-liberal yapısal reformlar, piyasa güçlerine verdikleri destek çerçevesinde devlete minimal bir rol biçmektedirler (Zafir, 2009: 69). Ancak 1990'lı yıllardan sonra ortaya çıkan ikinci kuşak neo-liberal yapısal reformlar devlete düzenleyici bir rol biçmektedirler. Neo-liberal kuşaklar açısından devleti konumlandırma sorunsalı açısından bu tür tartışmaları, DB'nin yayımlanmış olduğu raporlarla etkilediği söylenebilmektedir. Nitekim küresel ölçekte neo-liberalizmin savunucusu konumundaki DB, 1990'ların ortalarına kadar minimal devlet yaklaşımını benimserken, 1997 Raporu ile düzenleyici devlet yaklaşımına odaklanmıştır (Demirel, 2006: 113). DB tarafından yayınlanan 1997 yılı Kalkınma Raporu'nda, devlet organizasyonları ile ilgili olarak getirilen yaklaşım, devletin sahip olduğu tipolojiden bağımsız olarak, "düzenleyici devlet" yaklaşımıdır (Güran ve Cingi, 2002: 58).

1980 yılından sonra belirleyici olan neo-liberal iktisat politikaları, Birinci Washington Uzlaşması² ile önemli düzeyde kabul edilmiş ve ülkelerin iktisadi kalkınması için uygulanması gereken yegâne politika uygulamaları olarak değerlendirilmiştir. Ancak 1990'lı yıllarda bu iktisat politikalarının uygulandığı ülkelerde (genel olarak az gelişmiş ülkeler) sonuçların beklendiği gibi iç açıcı olmaması üzerine, Birinci Washington Uzlaşması eleştirilmeye başlanmış ve yaşanan olumsuz iktisadi koşulların sebebi olarak görülmüştür. Bu eleştiriler sonrasında, Birinci Washington Uzlaşması'nın İkinci Washington Uzlaşması (Post-Washington)'na doğru dönüşümü gündeme gelmiştir (Yıldırım, 2011: 2). Nitekim neo-liberal ikinci kuşak yapısal reformlar, 1990'ların ortalarında IMF ile DB arasında sağlanan Post-Washington uzlaşmasına dayalı kararlar doğrultusunda gündeme gelmiştir. Post-Washington uzlaşmasının en temel özelliği, o tarihe kadar süregelen serbest piyasa modelini sorgusuz bir biçimde benimseyen yaklaşımın terk edilerek, piyasa aksaklıklarının telafisi için devlete yeni görevler verilmesidir (Ataay, 2008: 23).

²Dünyada 1980'lerin başından 1990'ların ortalarına kadar, sürdürülebilir ve hızlı büyüme anlayışına sahip kalkınma anlayışı ağırlığını önemli ölçüde devam ettirmiştir. Bu anlayış, sadece DB tarafından değil, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve benzeri Washington menşeli kuruluşlarca da ileri sürüldüğü için, anılan dönem, kalkınmaya yönelik bakış açısı ve deneyimleri ilgederek "Washington Uzlaşması (WU)" şeklinde terimleşmiş ve ilgili literatürdesik sık bu haliyle kullanılmıştır (Yavuz, 2007: 182-183).

Dünyada 1980'li yıllardaki kamu yönetimindeki büyük dönüşüm, iktisadi ve mali nitelikli reformlar (özelleştirme-serbestleşme) olarak gerçekleşmiştir. Ancak 1990'lı yıllardan sonra kamu yönetiminde siyasi ve idari yönlerden devletin yeniden yapılandırılması gündeme gelmiştir (Özer vd., 2015: 307). Bu bağlamda, neo-liberalizm açısından 1980'lerden sonra devletçi müdahale yöntemlerinde değişim gerçekleşmiş ve 1990'ların ortalarından itibaren düzenin kendini yeniden kurması için devlete yönelik söylemlerde değişiklikler gözlenmiştir. Neo-liberal söylemin bu dönemdeki devlet projesi "yönetişim modeli" olarak adlandırılmıştır. Bu model ile neo-liberalizm, yeni bir düzenleme projesinin geliştirilmesi ve uygulanmasını üstlenmiştir (Güzelsarı, 2004: 11). Jessop'a göre de "küresel neo-liberalizm somut başarılar elde edememiştir, ancak neo-liberalizmin savunucuları önlerine çıkan bu engelleri bertaraf etme konusunda yeni çözüm yolları geliştirmeye başlamışlardır. Kısacası, amaç neo-liberalizmi insani bir çehreye sokarak yeniden toplumun dokularına şırınga etmek, toplumsal ve siyasi olarak daha kabul edilebilir hale getirmektir. Yönetişim, görünürdeki demokratik ve katılımcı söylemi ile bu amaca hizmet etmektedir" (Jessop'tan aktaran Güney, 2014: 162).

1980'ler neo-liberal yönetimler altında geçtikten sonra, 1990'lara gelindiğinde neo-liberalizm açısından büyük bir başarısızlık ortaya çıkmıştır. Neo-liberalizm bu krizin aşılması için 1990'ların başlarında yeni bir atağa geçmiştir. Bu doğrultuda, neo-liberal atak, farklı bir tarzda ve yeniden kurulmaya girişilmiştir. Gerçekleştirilen değişiklik, temelde neo-liberalizmin "çoğulcu" bir retorikle yenilenmesini, bu doğrultuda da ekonomik liberalizmle siyasi liberalizmin özdeşleştirilmesini öngörmüştür. Böylece, bir yandan neo-liberal reformlar daha da radikalleştirilerek nihai sonuçlarına ulaştırılmaya çalışılırken, diğer yandan da bir "demokrasi rüzgarı" estirilerek, neo-liberalizmin zayıflayan meşruiyeti güçlendirilmeye, toplumsal desteği arttırılmaya çalışılmıştır (Ataay, 2007: 164).

Neo-liberalizmin yenilenme çabalarını iki temel başlıkta ele almak mümkün görünmektedir. Ekonomi ve devletin rolü konusundaki değişim "düzenleyici devlet" modelinin ortaya konmasıyla, demokrasi anlayışı konusundaki değişim de "yönetişim" modelinin geliştirilmesiyle ortaya çıkmaktadır (Ataay ve Acar, 2016). Neo-liberal kuşaklar çerçevesinde getirilen demokratikleşme reformları ile devletin ekonomiye müdahalesi azaltılmakta, devletin demokratikleşmesi çerçevesinde de sivil toplumun güçlendirilmesine çalışılmaktadır (Ataay, 2006: 23). Bu bağlamda düzenleyici devlet ve yönetişim aynı sürece vurgu yapan kavramlar olarak, aynı felsefeye ve döneme hizmet etmektedir. Düzenleyici devlet yaklaşımı, daha çok OECD tarafından öne sürülen bir kavramken, düzenleyici devlete vurgu yapan yönetişim kavramı DB'nin ortaya atmış olduğu bir söylemdir. Bu şekilde de düzenleyici devlet modeliyle, bir yandan devlete piyasaların düzenlenmesi doğrultusunda bir takım yeni görevler verilmekte, bir yandan "ekonomi ile siyasetin ayrılması gerekir" retoriği eşliğinde meşrulaştırılan "neoliberal teknokrazi" anlayışı hakim kılınmakta, bir yandan da bu teknokratik iktidar modelini meşrulaştırmak üzere "yönetişim" modeli uygulamaya geçirmektedir (Ataay, 2008: 24). Neo-liberal teknokrasinin uygulama alanı bulduğu en önemli yönetim ve örgüt modeli olarak "bağımsız düzenleyici kurullar" örnek verilebilmektedir.

Bu bağlamda ikinci kuşak yapısal reformlar, esasen, birinci kuşak yapısal reformlar adıyla anılan 1980 sonrası reformlarının tamamlayıcısı niteliğindedir. Bu çerçevede, devletin ekonomik ve sosyal yaşama müdahalelerinin daraltılması ve üretici konumundan uzaklaştırılması anlayışı sürdürülürken, devletin "düzenleyici" rolüne yönelik vurgular önemli ölçüde artmıştır (Ataay ve Acar, 2009: 160). OECD, 1997'de kabul etmiş olduğu "düzenleyici reform programı" ile sıklıkla "düzenleyici devlet" adı verilen yeni bir devlet yapılanmasını ortaya koymaktadır (Bayramoğlu, 2003: 143; Bayramoğlu, 2010: 39). Düzenleyici devlet modeli, OECD tarafından hazırlanan bir raporda, "devlet tarafından yönetilen bir ekonomiden piyasa ve sivil toplum tarafından yönlendirilen, yenilikçi ve girişimci bir ekonomiye geçiş süreci" şeklinde tanımlanmaktadır (Ataay, 2015: 23). Yönetişim modeli ise IMF, DB, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), OECD, Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği (AB) kurumlarının her birinin önem verdiği ve geliştirilmesine katkı sağladığı bir kavram olarak bu kuruluşların toplantı ve raporlarında sıklıkla gündeme gelmiştir ve gelmeye de devam etmektedir (Karcı, 2015: 45). Ancak yönetişim kavramının ortaya çıkmasında asıl olarak DB'nin 1989 yılında Afrika ülkeleri için hazırladığı bir rapor öne çıkmıştır (Acı, 2005: 210). DB'nin bu raporuna göre yönetişim, "bir ülkenin ekonomik ve sosyal kaynaklarını, kalkınma amaçlı bir bakış açısıyla yönetmede iktidarın kullanılma biçimi" olarak tanımlanmaktadır (Zabcı, 2002: 160). Daha önce de belirtildiği gibi DB, 1990'lı yıllarda yayınladığı raporlarda düzenleyici devlete destek vermiştir.

Yönetişim kavramı, klasik yönetim anlayışına bağlı bir biçimde tek taraflı olarak belirlenen ilişkiler yerine, çok aktörlü ve etkileşimli ilişkileri içerisinde bulunduran ve birlikte yönetme, birlikte düzenleme ve kamu-özel sektör ortaklığı tekniğine bağlı bir yönetim sürecidir (Sobacı, 2007: 222). Yönetişim, bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen olarak tanımlanmaktadır (Özer, 2006: 60). Bununla beraber yönetişim kavramı, yönetimin yansıttığından daha karmaşık ve girift ilişkilerin dünyasını yansıtmaktadır (Okçu, 2011: 47). Bu özellikleri ile yönetişim kavramı, anlaşıldığı üzere, 1990'lı yıllardan sonra neo-liberalizmin ikinci kuşak reformlarıyla birlikte gündeme gelmiştir (Kalfa ve Ataay, 2008: 230). Yönetişim, yeni kamu yönetimi anlayışının ilerlemiş

bir aşaması olarak (Çevik, 2012: 37), yeni kamu yönetiminin ötesine geçerek, siyasi kavramlara da vurgu yapmaktadır. Yeni kamu yönetiminin belirtmiş olduğu işletme yöntem ve tekniklerinin kamu yönetiminde uygulanmasının çok ötesine geçerek, kamu yönetiminde farklı aktörlerin rolüne gönderme yapan siyasal bir meşruiyet zemini de oluşturmaktadır (Doğan vd., 2012: 88). Bu şekilde de devletin yeniden yapılandırılması çerçevesinde kamu yönetimi reformlarının seyrini belirlemektedir.

Yönetişimin gündeme getirdiği yeni devlet anlayışını, en özlu biçimiyle, “minimal devlet” modelinden “düzenleyici devlet” modeline geçiş olarak adlandırmak mümkündür. Nitekim bu geçiş, “birinci kuşak yapısal reformlar” ve “ikinci kuşak yapısal reformlar” ayrımı ile adlandırılmaktadır. Birinci kuşak reformların minimal devlet modelini, ikinci kuşak reformların ise düzenleyici devlet modelini temel aldığı kabul edilmektedir (Ataay, 2015: 26).

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kamu yönetimi bir disiplin olarak 19. yüzyılda gelişmiştir ve çeşitli düşünürlerin eserleri ile günümüze kadar gelişimini sürdüren bir özelliğe sahiptir. Diğer yandan kamu yönetimi disiplini, içerisinde gelişim gösterdiği sanayi toplumu ve modernizmin özelliklerine ve kültürüne uyum sağlamıştır. Bu çerçevede kamu yönetimi, merkezîyetçi, ulusal, bürokratik ve kapalı nitelikler kazanarak bir bilim olma yolunda önemli mesafeleri geride bırakmıştır.

Kamu yönetimi disiplini, 1980 yılından sonra paradigma değişikliğine uğrayarak, geleneksel kamu yönetiminden yeni kamu yönetimine dönüşüm süreci gerçekleşmiştir. Modernizmden postmodernizme, sanayi toplumundan bilgi toplumuna dönüşümün de bir görüntüsü olan kamu yönetimindeki bu paradigma değişimi, yeni kamu yönetimi anlayışı ile cisimleşmiştir. Yeni kamu yönetimi, geleneksel kamu yönetiminin aksine, esnek, yerelleşme eğilimli, demokratik katılımın güçlü olduğu, işletme yönetim metot ve ilkelerine bağlı bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla yeni kamu yönetimi, vatandaş odaklı, piyasa esaslarına uygun, açık ve hesap verebilir niteliklere sahip bir yönetim teorisi olarak da ifade edilebilmektedir. Geleneksel kamu yönetimi anlayışına mutlak anlamda alternatif bir yapı veya teori olarak ortaya çıkan yeni kamu yönetimi, kamu yönetiminde farklı yaklaşım ve kuramsal gelişmelerin de yolunu açmıştır.

Küreselleşme ve neo-liberalizmin 1980’li yıllardan sonra hakim gelişmeler olması ve yeni kamu yönetiminin ortaya çıkması arasında da büyük bir bağlantı bulunmaktadır. Nitekim neo-liberal küreselleşme dünya devletlerinin ve uluslararası piyasanın şeklini öncelikle ekonomi alanında ve daha sonrasında da siyaset alanında değiştirmiştir. Bu değişim, ülkelerin temel siyaset öznesi olan devlet yapılanmasında da değişim ve dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Neo-liberal küreselleşmeye uygun bir biçimde devlet, keynesyen refah devleti modelindeki Fordist ve müdahaleci yönünden vazgeçerek, daha piyasa dostu ve sınırlı devlet modeli haline gelmiştir. Literatürde bu tip devlet modeline minimal devlet adı verilmektedir. Neo-liberal politika ve reformların şekillendirmiş olduğu minimal devlet modeli, 1990’lı yıllara kadar dünya devletlerinde etkili olmuş, ancak esas olarak az gelişmiş ülkelerde neo-liberalizmin krizleri çerçevesinde ortaya çıkan bunalım, neo-liberalizmin ikinci kuşak yapısal reformları ile giderilmek istenmiştir. İkinci kuşak neo-liberal reformlarla ortaya çıkan devlet modeline düzenleyici devlet adı verilmektedir. Dolayısıyla neo-liberalizmin birinci ve ikinci kuşak yapısal uyarılma dönemlerinde iki farklı tipte devlet modeli ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, dünyada 1980’li yıllardan sonra devletin ekonomik ve siyasal politikalara bağlı olarak dönüşümünde neo-liberal küreselleşmenin iki kuşak yapısal reformları etkili olmuştur. Nitekim 1980’li yıllardan 1990’lı yıllara kadar etkili olan birinci kuşak neo-liberal reformların hakim devlet söylemi, minimal devlet ile ifade edilirken, 1990’lı yıllardan sonra oluşan ikinci kuşak neo-liberal reformların hakim devlet söylemi, düzenleyici devlet ile ifade edilmiştir. Düzenleyici devlet modeli veya söyleminin ortaya çıkmasında birinci kuşak neo-liberal reformların aksayan ve zayıf yönlerini düzeltmek isteyen DB ve OECD gibi uluslararası kuruluşların büyük payı bulunmaktadır. Washington Uzlaşması’ndan Post-Washington Uzlaşması’na geçiş sürecinin de bir ürünü olan bu reformlar, devleti ve onun hizmet mekanizması olan kamu yönetimini de etkilemektedir. Nitekim her iki devlet söylemi de bu kuruluşların hazırlamış oldukları raporlar ve belgelerle popülerlik kazanmıştır. Daha sonra akademik literatürde yoğun bir şekilde tartışılmaya başlanmıştır. OECD, düzenleyici devlet vurgusu ile ekonomi ve siyasal anlamda devletin dönüşümünü öngörürken, DB, yönetim kavramı ile sürecin demokratikleştirilmesini ve devletin de bu yönde dönüşümünü öngörmektedir. Bununla beraber DB, dönem içerisinde hazırlamış olduğu raporlarında düzenleyici devlete de dikkat çekmiş ve uygulanmasını önermiştir. Yine OECD de hazırlamış olduğu rapor ve bültenlerinde yönetime yönelik tanımlar geliştirmiş ve yönetişimin tanınırlığını uluslararası alanda artırmıştır. Yönetişime katkı yapan diğer Washington kaynaklı uluslararası örgütleri de burada belirtmek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ABRAMOVITZ, Mimi (2012). "Theorising the Neoliberal Welfare State for Social Work", *The Sage Handbook Of Social Work*, 02.23.2012, <http://www.hunter.cuny.edu/socwork/faculty/Abramovitz%20Theorizing%20WS%20for%20SW%20%20SAGE%202012.pdf>, Erişim Tarihi: 03.01.2016.
- ACI, Esra Yüksel (2005). "Neoliberal Yaklaşım ve Yönetişim Kavramı", *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C. XX, S. 1, s.201-216.
- ADIGÜZEL, Orhan, Ufuk Ünlü (2015). "İşletmeciliğin Kamu Sektörüne Yansımaları ve Regülasyon", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S. 40, Ekim, s.550-561.
- AKKAYA, Yüksel (2001). "Refah Devletinden Asgari Geçim Devletine", *Toplum Sağlık Eczası*, C. 1, S. 1, Temmuz-Aralık, s.23-36.
- AL, Hamza (2007). *Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- ARSLAN, Nagehan Talat (2010). Klasik-Neo Klasik Dönüşüm Süreci: "Yeni Kamu Yönetimi", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 11, S. 2, s.21-38.
- ASLAN, Seyfettin (2009). "Küreselleşmenin Ulus Devletlere Etkisi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 25, s.289-296.
- ATAAY, Faruk, Ergül Acar (2016). "Devletin Yeniden Yapılandırılması ve Yerelleşme", <http://www.yayed.org/id15-yayed-gorusu/faruk-ataay-ergul-acar-devletin-yeniden-yapilandirilmasi-ve-yerellesme.php>, Erişim Tarihi: 04.02.2016.
- ATAAY, Faruk, Ergül Acar (2009). "Neoliberal Reformlar ve Toplumsal Muhalefet", içinde Ed. Mustafa Kemal Coşkun, *Yapı, Pratik, Özne*, Ankara: Dipnot Yayınevi, s. 157-172.
- ATAAY, Faruk (2007). "Neoliberalizm, Kamu Reformu, Demokrasi", içinde Ed. Şinasi Aksoy ve Yılmaz Üstüner, *Kamu Yönetimi: Kuram ve Uygulama*, Ankara: Nobel Yayıncılık, s.163-172.
- ATAAY, Faruk (2008). "İkinci Kuşak Yapısal Reformlarda Program Arayışları", *Memleket Siyaset Yönetim*, C. 3, S. 6, s.22-38.
- ATAAY, Faruk (2015). "Neoliberal Reformlar, Devletin Yeniden Yapılandırılması ve Kamu Hizmetlerinde Dönüşüm", *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s. 30, s. 20-39.
- ATAAY, Faruk (2006). *Neoliberalizm ve Devletin Yeniden Yapılandırılması: Türkiye'de Kamu Reformu Üzerine İncelemeler*, Ankara: De Ki Basım Yayım.
- AYDEMİR, Cahit, Mehmet Kaya (2007). "Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 6, S.20, Bahar, s. 260-282.
- AYDIN, Ahmet Hamdi (2010). *Yönetim Bilimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- BARZELAY, Michael (2002). "Origins Of The New Public Management: An International View From Public Administration/Political Science", içinde Ed. Kate Mclaughlin, Stephen P. Osborne and Ewan Ferlie, *New Public Management: Current Trends And Future Prospects*, USA: Routledge, p. 15-33.
- BAYRAMOĞLU, Sonay (2003). "Düzenleyici Devlet" Düzenlenirken: OECD Türkiye Raporu Üzerine Eleştirel Bir Çözümleme, *Praksis* 9, s. 143-162.
- BAYRAMOĞLU, Sonay (2010). *Yönetişim Zihniyeti: Türkiye'de Üst Kurullar ve Siyasal İktidarın Dönüşümü*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ÇELİK, Abdülhalim (2007). "Refah Devletinde Kriz ve Yeniden Yapılanma", *Sosyal Siyaset Konferansları*, 50. Kitap, s. 301-320.
- ÇELİK, Mehmet Yunus (2012). "Boyutları ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme", *DPUJSS Number 32, Vol. II, April 2012*, http://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/files/DERG_/32/2.cilt/57-74.pdf, Erişim Tarihi: 23.11.2015.
- ÇETİNER, Özgür (2008). "Fordist Konsensüs'ten Washington Konsensüsü'ne Birlik ve Bölüşüm Politikaları", *Ekonomik Yaklaşım*, C. 19, S. 68, s. 17-46.
- ÇEVİK, Hasan Hüseyin (2012). *Kamu Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ÇİMRİN, Füsün Kökalan, Zafer Durdu (2014). "Refah Devletinin Yeniden Yapılanması ve Emeklilik Sistemlerine Etkileri", *Hak-İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, C. 3, S. 5, s.30-47.
- DEMİR, Konur Alp (2014). "Klasik Kamu Yönetimi Yapısından Yerelleşmeye Geçiş: Yönetişim Kapsamında Bir Değerlendirme", *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 2, Aralık, s.151-171.
- DEMİREL, Demokan (2006). Küresel Ekseninde Devletin Yeni Kimliği: "Etkin Devlet", *Sayıştay Dergisi*, S. 60, s. 105-128.
- DEMİREL, Demokan (2007). "Küreselleşme, Etkin Devlet ve Türkiye", *Türk İdare Dergisi*, S. 456, s. 107-129.
- DOĞAN, Kadir Caner, Hasan Mahmut Kalkışım, İbrahim Karaaslan (2012). "Neo-Liberal Dönüşüm Sürecinde Post-Bürokratik Yapılanma: Yönetişim Modeli", içinde Ed. Yüksel Koçak ve Atıl Cem Çiçek, *Kamu Yönetimi: Yönetim-Siyaset Ekseninde Yeniden Yapılanma*, Ankara: Gazi Kitabevi, s.79-96.
- DOĞAN, Kadir Caner, Nihat Yılmaz (2013). "Küresel Sermayeye Dayalı Yeni Ekonomik Düzendeki Ulus-Devlet'in Egemenlik Krizi", *Global Journal Of Economics And Business Studies-GJEBS*, S. 3, s.12-19.
- ENER, Meliha, Esra Demircan (2006). "Küreselleşme Sürecinde Yeni Devlet Anlayışı ve Türkiye", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C. 4, S. 2, s.197-218.
- ENER, Meliha, Esra Siverekli Demircan (2007). "Müdahaleci Devlet Anlayışının Erozyonu: İktisat ve Maliye Politikalarında Değişim - Türkiye Örneği", *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 13, s. 205-234.
- ERYADIN, Ayda (1992). *Post-Fordizm ve Değişen Mekansal Öncelikler*, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Matbaası.
- ERYILMAZ, Bilal (2010). *Kamu Yönetimi*, Ankara: Okutman Yayıncılık, 3. Baskı.
- FREDERICKSON, H. George, Kevin B. Smith, Christopher W. Larimer, Michael J. Licari (2012). *The Public Administration Theory Primer*, the United States of America: Westview Press.
- GENÇ, Turan (1998). *Kamu Yönetimi*, Ankara: Başkent Klise Matbaacılık.
- GRUENING, Gernod (2001). "Origin and Theoretical Basis Of New Public Management", *International Public Management Journal*, N. 4, p. 1-25.
- GÜLER, Birgül Ayman (2005). *Yeni Sağ ve Devletin Değişimi: Yapısal Uyarılama Politikaları 1980-1995*, Ankara: İmge Kitabevi.
- GÜNEY, Atilla (2014). "Bob Jessop'da Yönetişim Kavramı: Stratejik İlişkisel Devlet Biçiminden Yönetişim Biçimine", *Memleket Siyaset Yönetim*, S. 22, s.155-173.
- GÜRAN, Mehmet Cahit, Selçuk Cingi (2002). "Devletin Ekonomik Müdahalelerinin Etkinliği", *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 3, s. 56-89.
- GÜRGEN, Melehat Kutun (2012). "Kapitalist İlişkilerin Politik İfadesi Olarak Devletin Neoliberal Biçimi Üzerine Bir Değerlendirme", *Memleket Siyaset Yönetim*, C.7, S. 18, s. 24-54.
- GÜZELSARI, Selime (2004). "Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları", Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi No: 66.
- HAQUE, M. Shamsul (2016). "New Public Management: Origins, Dimensions, and Critical Implications", <http://www.eolss.net/sample-chapters/c14/e1-34-04-01.pdf>, Erişim Tarihi: 02.01.2016.
- HARVEY, David (2015). *Neoliberalizmin Kısa Tarihi*, çev. Aylin Onacak, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- HIRST, Paul, Grahame Thompson (2009). "Küreselleşme-Gerekli Bir Mit Mi?", içinde Ed. Kudret Bülbül, *Küreselleşme: Temel Metinler*, Ankara: Orion Kitabevi, s.43-54.
- HOOD, CHRISTOPHER (1991). "A Public Management For All Seasons?", *Public Administration*, V. 69 Spring, p. 3-19.
- İŞIKLI, Alparslan (2004). "Sosyal Devletin Sonu", *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, Ekim-Kasım-Aralık, s. 2-11
- KALFA, Ceren, Faruk Ataay (2008). "Yönetişim: Devlet-Toplum İlişkilerinde Yeni Bir Aşama", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 17, S. 3, s.229-240.

- KARCI, Şükrü Mert (2015). "Küresel Dinamikler Etkisinde 2000'li Yıllarda Türkiye'de Kamu Yönetimi ve Demokratikleşme Reformu", *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s. 30, s. 40-64.
- KOVANCILAR, Birol, Mustafa Miynat (2008). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Kamu Kesimi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- LEE, Simon, StephenMcBride (2007). "Introduction: Neo-Liberalism, StatePowerand Global Governance in theTwenty-First Century", içinde Ed. Simon Lee andStephenMcBride, *Neo-Liberalism, StatePowerand Global Governance*, TheNetherlands: Springer, p.1-24.
- MARINI, Frank (2000), "Public Administration", içinde Ed. Jay M. Shafritz, *DefiningPublic Administration*, the United States of America: WestviewPress, p.3-16.
- NOHUTÇU, Ahmet (2011). *Kamu Yönetimi*, Ankara: Savaş Yayınevi.
- OKÇU, Murat (2011). "Değişen Dünyayı Anlamak İçin Önemli Bir Kavram: Yönetişim", *Ankara Sanayi Odası Yayın Organı*, Kasım-Aralık, s.44-57.
- ÖZALP, Ahmet (2008). "Diyalektik Düzlemde Refah Devleti ile Yeni Sağ İlişkisi", *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 23, s. 106-119.
- ÖZCAN, Kerim (2012). *Postmodern Örgüt Kuramı*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- ÖZCAN, Kerim, Veysel Ağca (2010). "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışında Postmodernizmin İzleri", *Amme İdaresi Dergisi*, C. 43, S. 3, s.1-32.
- ÖZDEMİR, Süleyman (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası (İTO) Yayını, Yayın No: 2007-57.
- ÖZER, M. Akif (2005a), *Yeni Kamu Yönetimi: Teoriden Uygulamaya*, Ankara: Platin Yayınları.
- ÖZER, M. Akif (2005b). "Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi", *Sayıştay Dergisi*, S. 59, s. 3-46.
- ÖZER, M. Akif (2005c). "Ekonomi, Siyaset ve Yönetimin Yeniden Yapılandırılması Üzerine", *Kamu-İş*; C. 8, S. 3, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/838.pdf>, Erişim Tarihi: 28.11.2015.
- ÖZER, M. Akif (2006). "Yönetişim Üzerine Notlar", *Sayıştay Dergisi*, S. 63, s. 59-89.
- ÖZER, M. Akif, Murat Akçakaya, Hasan Yaylı, Nazlı Y. Batmaz (2015). *Kamu Yönetimi: Klasik (Yapı ve Süreçler)*, Ankara: Adalet Yayınları.
- ÖZMEN, Alper (2013). "Kamuda Yönetim Kültürü", *International Journal of SocialScience*, V. 6, I. 3, March, p. 925-946.
- ÖZTEKİN, Ali (2005). *Yönetim Bilimi*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- ÖZTEKİN, Hülya (2007). "Neo-Liberal Toplumlarda Düzenleyici Devlet Anlayışı ve Görsel-İşitsel İletişim Alanında Bağımsız Düzenleyici Üst Kurullar: RTÜK Örneği", *Selçuk İletişim*, V. 5, S. 1, s.52-65.
- PELÁEZ, Carlos M., Carlos A. Peláez (2008). *GlobalizationandtheState: Volume I: International Institutions, Finance, theTheory of theStateand International Trade*, UK: PalgraveMacmillan.
- PFIFFNER, James P. (2004). "TraditionalPublic Administration versusThe New Public Management: AccountabilityversusEfficiency", *Institutionenbildung in RegierungundVerwaltung: FestschriftfürKlausKonig, A. Benz, H. Siedentopf, and K.P. Sommermann*, eds. (Berlin,Germany: Duncker&Humbolt, 2004), p. 443-454. http://pfiiffner.gmu.edu/files/pdfs/Book_Chapters/NewPublicMgt.doc.pdf, Erişim Tarihi: 12.06.2015.
- PRAKASH, Aseem, Jeffrey A.Hart (1999). "GlobalizationandGovernance: An Introduction", içinde Ed. AseemPrakash ve Jeffrey A. Hart, *GlobalizationandGovernance*, London: Routledge, p. 1-24.
- REGIL, Alvaro J. de (2001). "KeynesianEconomicsandTheWelfareState", The Neo-Capitalist Assault, The Neo-Capitalist Assault EssayFour of Part I (TheEconomics of Reference) April 2001 <http://www.jussempor.org/Resources/Economic%20Data/The%20NeoCapitalist%20Assault/Resources/KeynesianEconomics.pdf>, Erişim Tarihi: 03.11.2015.
- SARAN, Ulvi (2004). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılma: Kalite Odaklı Bir Yaklaşım*, Ankara: Atlas Yayıncılık.
- SOBACI, Mehmet Zahid (2007). "Yönetişim Kavramı Ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, V. 5, S. 1, s.219-235.
- SÖDERSTEN, Bo (2004). "Introduction: GlobalizationandtheWelfareState", içinde Ed. BoSödersten, *GlobalizationandtheWelfareState*, UK: PalgraveMacmillan, p.1-23.
- ŞAHİN, YesimEdis (2009). "Sosyal Devlet ve Yönetişimci Devletin Kamu Politikalarında Yaşanan Değişim: IV. ve IX. Kalkınma Planları Örnekleri", *Toplum ve Demokrasi*, V. 3, S. 5, Ocak-Nisan, s. 57-72.
- ŞAYLAN, Gencay (2003). *Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi*, Ankara: İmge Kitabevi.
- ŞEN, Ali (2005). "İktisadi Kalkınmada Devlet-Piyasa Nispi Rollerine İlişkin Tartışmalara "Washington-Sonrası Konsensüs" Son Noktayı Koydu Mu?", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, V. 6, S. 2, s. 325-342.
- ŞENKAL, Abdülkadir (2007). *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika*, İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- ŞENSE, Fikret (2004). "NeoliberalKüreselleşme Kalkınma için Bir Fırsat mı, Engel mi?", ERC WorkingPaper in Economic 04/09 August 2004, <http://www.erc.metu.edu/menu/series04/0409.pdf>, Erişim Tarihi: 12.05.2015.
- ŞENTÜRK, Ünal (2011). "Küresel Finans Krizi ve Krizden Çıkma Arayışı Olarak Sosyal Politika/Devlet", *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, N. 44, S. 2, s.275-296.
- ŞİMŞEKER, Melih, Sinan Ünsar (2008). "Küreselleşme Süreci ve Liderlik", *Journal of YasarUniversity*, V. 3, S. 9, s. 1029-1045.
- TAŞ, İ. Ethem, Ahmet Hamdi Aydın, Meltem Kılıç (2010). "Küreselleşme Sürecinde Kamu Yönetiminin Durumu", *Küreselleşme Karşısında Kamu Yönetimi ve Hizmeti*, Ed. Ahmet Hamdi Aydın, İ. Ethem Taş, Meltem Kılıç, Zehra Gül, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi 2010-Kahramanmaraş, [Http://libfdergisi.Ksu.Edu.Tr/Imagesimages/Files/21\(3\).Pdf](Http://libfdergisi.Ksu.Edu.Tr/Imagesimages/Files/21(3).Pdf), Erişim Tarihi: 23.10.2015.
- TORTOP, Nuri (1983). *Yönetim Bilimi*, Ankara: S Yayınları.
- TORTOP, Nuri, Eyüp G. İsbir, Burhan Aykaç, Hüseyin Yayman, M. Akif Özer (2007). *Yönetim Bilimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TUNCER, Aziz, Özer Köseoğlu (2015). "Düzenlemenin Üç Hali: Refah Devletinden Düzenleyici Devlete Düzenleme Faaliyetinin Vazgeçilemezliği", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 20, s. 1, s.85-100.
- YALÇINKAYA, M. Hakan, Coşkun Çılbant, Neslihan Yalçinkaya (2012). "Küreselleşme İle Yeniden Şekillenen Ulus-Devlet Anlayışı", *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, S. 8, s.1-26.
- YAVUZ, Gülin (2007). "Washington Uzlaşması Sonrasında Dünya Bankasından Bir Açılım Önerisi: "Kapsamlı Kalkınma İçin Çerçeve", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, V. 9, S. 3, s. 181-196.
- YILDIRIM, Cengizhan (2011). "Birinci ve İkinci Nesil Washington Uzlaşması: Neoliberal İktisat Politikalarının 1980'den Sonraki Evrimi", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Güz, C. 7, S. 2, s. 1-23.
- ZABCI, Filiz Çulha (2002). "Dünya Bankasının Küresel Pazar İçin Yeni Stratejisi: Yönetişim", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 57, S. 3, s. 151-179.
- ZAFİR, Ceran Zeynep (2009). "Neoliberalizmin Minimal Devlet Yaklaşımına Bir Eleştiri", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, V. 7, S. 2, s.65-82.